

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STV 003
vt 2005
Handledare: Björn Badersten

Feministiskt självförsvar – för eller emot?

Anna Åkesson

Abstract

The aim of this thesis is to discuss and analyse the media debate about feminist self-defence, by pointing out the pros and the cons. The arguments in favour could be separated into three different parts: statistical arguments, psychological arguments and justice arguments. The counter arguments could also be separated into three parts: general arguments, violence-related arguments and gender-related arguments. In short, feminist self-defence is built on women's experiences of men's violence. It contains three different parts to help women avoid violence, threat of violence, insult and sexual harassment. These parts are mental, verbal and physical. The second aim of the thesis is to point out that feminist theories differ from one another. They have one thing in common: to make women's lives better. But to achieve this goal, the feminist theories have different ways to go. In this thesis I will exemplify this by analysing the arguments in the media debate about feminist self-defence from two different feminist theories: liberal feminism and radical feminism. From these different points of view, the arguments that surround feminist self-defence could be both justified and criticized.

Keywords: feminist self-defence, pro arguments, counter arguments, liberal feminism, radical feminism.

Characters: 75 760

Innehållsförteckning

1 Inledning	2
1.1 Syfte/frågeställning.....	2
1.2 Teori.....	3
1.3 Material/metod.....	4
2 Feministiskt självförsvar	7
2.1 FSF:s historia.....	7
2.2 Varför FSF?	8
2.3 Vad går FSF ut på?	9
2.3.1 Mentalt motstånd	9
2.3.2 Verbalt motstånd.....	10
2.3.3 Fysiskt motstånd	11
3 Liberalfeminism	14
3.1 Frihet, jämlikhet och rättvisa	14
3.1.1 Mäns våld mot kvinnor	16
4 Radikalfeminism	18
4.1 Patriarkatet	19
4.1.1 Mäns våld mot kvinnor	20
5 För feministiskt självförsvar	21
5.1 Statistiskt relaterade argument.....	21
5.2 Psykologiska argument.....	22
5.3 Rättighetsargument.....	23
6 Mot feministiskt självförsvar	25
6.1 Allmänna argument	25
6.2 Våldsrelaterade argument.....	25
6.3 Genusrelaterade argument.....	27
7 Slutsats	29

1 Inledning

Många kvinnor upplever i dagens samhälle en rädsla för att vistas i det offentliga rummet, en rädsla som ofta har sin grund i mäns våld mot kvinnor. Kvinnor får redan från unga år ”lära sig” olika ”knep” för att undvika att bli utsatta för överfall. Till exempel att inte vistas ensamma på ödsliga platser efter mörkrets inbrott, att gå på upplysta stigar hem, även om vägen blir längre; att bära platta skor så att det är lättare att springa om detta skulle behövas och att gå mitt på gångbanan ifall någon skulle gömma sig i buskarna. Till dessa exempel skulle man även kunna tillägga några övriga faktorer som kvinnor bör hålla sig till, som förvisso inom det politiskt korrekta samtalet inte existerar men som i verkligheten verkar normerande, som att de inte bör klä sig för utmanande och att de inte bör vara berusade. Ansvar för att undvika att bli utsatta för våld läggs på kvinnorna. Detta ansvar kan tyckas vara väldigt tungt, särskilt eftersom det aldrig kan sägas vara offrets fel att hon blivit utsatt, utan att skulden alltid bör läggas på gärningsmannen. Det talas i samband med våld mot kvinnor sällan om vetskapen om att de flesta våldtäkter och misshandelsfall inte sker utomhus av en okänd förövare, utan inomhus av någon som är känd för offret, inte sällan en partner.

Olika försök görs ständigt för att försöka hindra att kvinnor blir utsatta för våld. På somliga ställen har kvinnor fått åka taxi till reducerat pris, för att få fler att ta taxi på kvällar och nätter, istället för att gå hem. Detta är dock numera något som räknas som diskriminering och har därför förbjudits. I tidningar för unga tjejer ges ofta råd om hur man ska undvika att bli överfallen i det offentliga rummet, råd som liknar de exemplen som gavs ovan. Men det finns även de som anser att man istället för att enbart ge råd som begränsar unga tjejjers utrymme bör ge dem kunskaper som syftar till att kunna försvara det utrymme de faktiskt har. Exempel på detta är så kallat feministiskt självförsvar. Detta är förvisso inget som endast riktar sig mot unga tjejer, utan mot kvinnor i alla åldrar. Dock är det kanske extra intressant att diskutera i förhållande till unga tjejer, inte minst därför att diskussionen kring feministiskt självförsvar inom högstadiet och gymnasieundervisningen har varit påtaglig.

1.1 Syfte/frågeställning

Feminism är idag ett ämne som är väldigt hett, inte minst efter den uppmärksammade dokumentären ”Könskriget” på SVT som sändes för ett par månader sedan. Feminism ses av en del som ekvivalent med manshat, som något som bara ”tokiga fruntimmer” sysslar med. På många plan har det dock fallit bort att feminismen inte är en homogen ideologi, samt att feministisk teori idag är en

utbildningsmässigt accepterad vetenskap som är väldigt mångfacetterad. Alla feminister har inte samma åsikter, och all feministisk teori ser inte likadan ut.

Det förs en debatt kring feministiskt självförsvar av en mängd olika aktörer, på en mängd olika arenor, bland annat om huruvida det är rätt eller fel att lära ut feministiskt självförsvar till unga tjejer i skolan. Syftet med uppsatsen är att söka en djupare förståelse för hur debatten kring feministiskt självförsvar för unga tjejer i högstadiet och i gymnasieskolan ser ut, samt att visa på att feminism inte är ett homogent område, utan en ”ism” som innehåller olika synsätt och falanger. Av detta följer nedanstående frågeställningar:

- *Hur ser den debatt ut i media, som kretsar kring feministiskt självförsvar för unga tjejer i grundskolan och gymnasieskolan? Vilka argument finns det för och emot?*
- *Hur kan denna debatt ses utifrån olika feministiska inriktningar?*

1.2 Teori

Feministisk teori ser givetvis – precis som teorier inom andra områden – olika ut, beroende på vilken man tittar på. Även om olika sorters feministisk teori fokuserar på olika saker och ibland har skilda infallsvinklar och uppfattningar, går det ändå att urskilja en gemensam grund för feministisk teori. Det som kan sägas vara grundläggande för all feministisk teori är att studera maktförhållanden. Frågor som ställs är bland annat: Vem har makt, vem har det inte och varför? Hur ser makten ut? De faktorer som används för att studera maktförhållanden är främst kön (genus), sexualitet, etnicitet och klass. Inom viss feministisk teori anses kön vara den grundläggande faktorn, medan samtliga faktorer ges ”lika värde” inom andra feministiska teorier.

Inom feministisk teori görs ofta en uppdelning mellan första och andra vågens feminism. Den första vågen befann sig i tidpunkten mellan 1850 och 1920, medan den andra vågen kom i slutet på 1960-talet och innehöll några olika ”sorters feminismer”: liberalfeminism, marxistisk/socialistisk feminism samt radikalfeminism. Liberalfeminismen hade sin grund i många av liberalismens idéer, bland annat om individens autonomi och rationalitet. Den marxistisk/socialistiska feminismen byggde på den marxistiska läran och talade följaktligen mycket om klassfrågor. Radikalfeminismen hade inte, som de övriga två, någon grund i specifika ideologier. Ledordet blev patriarkatet, och mycket av fokus låg på frågor som berörde mäns våld mot kvinnor, våldtäkt och sexuellt utnyttjande. Den socialistiska feminismen och liberalfeminismen var stor under den första vågen och kom åter fram i ljuset under den andra vågen. Radikalfeminismens idéer kunde framkomma redan i ett tidigt skede, men dess huvudsakliga plats var i den andra vågen (Gemzöe, 2002:30f).

Även om dessa feminismer delvis övergått i andra former, i samband med postmodernismen, används teorierna fortfarande. De är intressanta att gå tillbaka till, eftersom idéerna fortfarande lever kvar, både i nyare teorier och i den mer

praktiskt orienterade feminismen. Jag har valt att i uppsatsen utgå ifrån liberalfeministisk och radikalfeministisk teoribildning. Därmed har jag valt att utesluta den marxist/socialistiska teorin, eftersom denna fokuserar mer på klassfrågor, medan de övriga har sitt fokus på genusfrågor vilket passar mitt syfte. Påpekas bör att både liberalfeminismen och radikalfeminismen är väldigt mångfacetterade, och har många olika falanger. Därför har jag valt ut de delar som jag menar är de mest grundläggande för att förstå dessa feminismers innebörd.

1.3 Material/metod

För att sätta mig in i vad feministiskt självförsvar faktiskt innebär, har jag läst in mig på det sekundärmaterial som finns att tillgå, samt en del av det material som på olika sätt kan relateras till denna form av självförsvar. Detta presenteras även i uppsatsen, för att ge en bakgrund. Materialet som uppsatsens empiriska del bygger på är olika medietexter från tidningar. Pressen har en stark ställning som nyhetskälla, såväl i pappersform som i nätupplagor. Beträktat utifrån en internationell synvinkel kan den svenska dagspressen (morgonpress och kvällspress) karakteriseras utifrån fyra egenskaper: de flesta av dagstidningarna har sina förankringar antingen på regional eller på lokal nivå, tidningsspridningen tillhör de högsta i världen, flertalet av dagstidningarna tillhandahålls genom prenumeration och det har historiskt sett funnits starka band mellan partier och press. (Falkheimer, 2001:126f) Det som skrivs i pressen når alltså ut till en väldigt stor och bred läsekrets, vilket jag menar gör det intressant att se vad som skrivs, i detta fall om feministiskt självförsvar.

Materialurvalet har gjorts genom sökningar i Presstext och Artikelsök, och omfattar således artiklar från ett antal olika svenska dagstidningar, såväl morgonpress som kvällspress. Dessutom finns en artikel ur en tidning som heter "Skolvärlden" med i materialet som ett resultat av denna sökning. Efter sökningar i sökmotorn Google utökades även urvalet till att även innefatta två artiklar från en nättidning som heter Sourze, samt en debattartikel från tidningen Metro. Tidsperioden har varit begränsad till de senaste fem åren. Sökorden jag använt mig av är "feministiskt självförsvar", "kvinnor och självförsvar" samt "tjejer och självförsvar". Sammanlagt har jag funnit 19 artiklar, av varierande längd, vilka samtliga jag kommer att använda mig av. Detta kan tyckas vara ett relativt litet material, men detta passar väl in på mitt val av analys (argumentationsanalys) eftersom denna är förhållandevis tidskrävande, på grund av att den bygger på en mycket ingående läsning av materialet och att det är en form av analys som kräver noggrann inläsning och inläring.

Som nämnts ovan är valet av metod argumentationsanalys. Detta eftersom syftet med uppsatsen är just att analysera vilka argument som förekommer i de valda texterna. Bergström & Boréus menar att "att argumentera är att ge skäl för eller emot en ståndpunkt" (2000:92). En argumentation blir såtillvida en rad av argument som ingår i samma sammanhang. Ett av argumentationsanalysens syften är att fungera som ett deskriptivt analysverktyg:

”/.../från befintliga sammanhang där argumentation förekommit söker man rekonstruera argumentation. Att detta är en uppgift i sig beror på att en argumentation, i den bemärkelse som argumentationsanalysen intresserar sig för, inte förekommer isolerad. Argumentation är *ett* inslag i texter som inte alls bara består av skäl för och emot bestämda uppfattningar.” (2000:91)

Ett annat moment som finns att tillgripa inom argumentationsanalysen är att värdera argumenten, dess relevans och riktighet (ibid.). Detta är dock inget jag kommer att göra i någon större utsträckning, eftersom jag menar att det är svårt att bedöma argumentens riktighet i fallet med feministiskt självförsvar. Detta eftersom för- och motargumenten skiljer sig på ett plan som nästan kan påstås vara ideologiskt, vilket gör det alldeles för komplicerat, åtminstone i detta sammanhang. Dock finns det säkerligen en del argument som går att placera på andra plan, vars relevans och riktighet är intressanta att diskutera, till exempel om det rör sig om rena missförstånd eller okunnighet.

Det finns en rad olika sätt att genomföra argumentationsanalyser på och det finns följaktligen en del olika mallar att gå efter. Dock poängterar Bergström & Boréus att man inte slaviskt måste följa en särskild mall, utan det går bra att utarbeta sina egna analysverktyg så länge man är konsekvent i sin analys (2000:94f). Den analysmetod jag valt att ha som utgångspunkt är Arne Neass pro et contra-analys, vilken är en analys som är väl känd inom akademiska sammanhang och som lämpar sig väl för den sorts material jag valt att använda mig av.

I en eller, som i mitt fall, flera texter där argumenten ska kartläggas bör först och främst en tes bestämmas. Ofta letar man efter tesen i den text man valt för analys, men eftersom jag valt att studera en debatt som rör sig kring ett särskilt område, har jag redan i förväg ställt upp min enkla tes: feministiskt självförsvar är bra. Tesen skulle lika gärna kunna vara omvänd, men jag har valt att använda den i den positiva bemärkelsen för att jag menar att detta ger mig ett bättre utgångsläge med tanke på uppsatsens övriga uppbyggnad. Denna tes har följaktligen argument, som fungerar i syfte att styrka och/eller försvaga den. Det är dessa argument som jag genom analysen ämnar att finna. En del argument kommer att stödja tesen, pro-argument, andra kommer att försöka motbevisa den, contra-argument. (Björnsson m fl, 1994:18ff)

Då själva analysen genomförs betecknas pro-argument med P och contra-argument med C. (Björnsson m fl, 1994:23) Då jag genomför min analys kommer jag först att läsa igenom alla texterna för att få en överblick av materialet. Därefter kommer jag, med tesen i åtanke, att plocka ut de argument som finns och beteckna dessa med P eller C. Dessa argument kan vara antingen av första eller av andra ordningen. Ett argument av andra ordningen är till för att på ett indirekt plan öka hållbarheten hos tesen, genom att minska hållbarheten mot de motsatta argumenten (Björnsson m fl, 1994:21f). Det går att komplicera analysprocessen ytterligare, men genom att genomföra analysen enligt ovan nämnda beskrivning fyller jag väl mitt syfte.

På det sätt som analysen av texterna skriftligen genomförs rent praktiskt, kommer den inte att presenteras i texten. Detta eftersom jag menar att det då inte blir en flytande text som passar in i sitt sammanhang. Istället kommer jag att genomföra analysen enligt ovanstående, och utifrån de noteringar jag gjort presentera de argument som finns och föra en diskussion kring dessa, i förhållande till sin bakgrund samt i förhållande till teorierna. I den mån jag finner det vara möjligt kommer jag att analysera för- och motargument utifrån liberal- samt radikalfeministisk teoribildning. Varje argument går inte alltid att analysera var för sig av dessa teorier, men teorierna kan hjälpa till att ge en bild av hur olika feministiska teoribildningar kan föra olika sorters resonemang kring olika fenomen, exempelvis debatter.

Tilläggas bör även att det i analysen inte enbart talas om FSF i förhållande till unga tjejer i högstadiet och gymnasiet, utan även i relation till kvinnor i stort, var ju även unga tjejer räknas. Detta eftersom somliga fenomen inte kan relateras enbart till unga tjejer, utan vissa är giltiga för alla kvinnor.

2 Feministiskt självförsvar

Feministiskt självförsvar kan förkortas med FSF, vilket till viss del kommer att göras i texten. FSF har en gemensam historia och ideologi, men som praktiskt moment kan det se olika ut beroende på vilka tekniker som instruktörerna väljer att använda sig av. Kort sagt kan man säga att FSF grundar sig på kvinnors erfarenheter av våld, sexuellt våld och förtryck och att det syftar till att stärka kvinnors självkänsla samt att lära kvinnor att undvika och, om det behövs, att försvara sig mot angrepp, såväl med våld, som utan.

Vetenskaplig forskning kring FSF finns det väldigt ont om, speciellt av svenska författare. Dock finns det ett litet antal amerikanska forskare som bedrivit forskning som berör feministiskt självförsvar. För övrigt finns det ett fåtal svenska kvinnor som skrivit böcker av det mer informativa slaget om FSF. Bland annat har Petra Östergren skrivit boken "Slå tillbaka" (1998) som kan ses som en instruktionsbok för den som vill veta mer om FSF. Även kvinnorörelsen "Artemis systrar" har gett ut en bok av detta slag, fast med annan utformning. (Christenson m fl) Denna rörelse har även en hemsida med information på Internet. Andra som har information om FSF på Internet är till exempel Alla kvinnors hus och Ung vänster. Eftersom FSF bygger på kvinnors erfarenheter av manligt förtryck, till exempel i form av våld, blir det även relevant att se lite närmare på en del av den forskning som finns kring mäns våld mot kvinnor för att skapa en bra bakgrund. Jag kommer helt att fokusera på den svenska litteratur som finns vad gäller FSF, med hänsyn till att det är en svensk debatt som bör sättas i en svensk kontext, bland annat med tanke på lagstiftning. Vad gäller mäns våld mot kvinnor kommer jag dock att även använda mig av utländska källor.

2.1 FSF:s historia

FSF kom till Sverige i slutet på 1970-talet. Den uppkom i samband med det som i vissa sammanhang betecknas som den andra vågens kvinnorörelse som ägde rum i övergången mellan 60- och 70-talet. I samband med denna diskuterades det mycket kring våldtäkt och kvinnans rätt till sin egen kropp. FSF är följaktligen delvis sprungen ur denna antivåldsrörelse, men även ur kampsporter. Inom budorörelsen i USA var vid denna tidpunkt många kvinnor som var verksamma inom kvinnorörelsen missnöjda med kampsporternas utformning och menade att dessa var konstruerade utifrån den manliga normen och följaktligen inte var anpassade för kvinnor. Kvinnorörelsen talade mycket om vikten av att kvinnor talade om och delade med sig av sina erfarenheter, vilket inte var något som det gavs någon plats åt inom den traditionella budorörelsen. Därför startade kvinnor

egna skolor för feministiskt självförsvar, där strategierna byggde på kvinnors erfarenheter av våld, främst våld av det sexuella slaget (Östergren, 1998:17f, Christenson m fl, 2003:7f).

2.2 Varför FSF?

2004 anmäldes sammanlagt 2631 våldtäkter. Av dessa begicks 1862 inomhus och 769 utomhus. Om man ser till statistiken anmäldes ca 22 700 fall av kvinnomisshandel år 2004. Detta innebär en ökning med nästan 20 procent de senaste tio åren. Detta tros ha två orsaker: dels att fler idag anmäler misshandel och dels att den faktiska brottsligheten på detta område ökat, det vill säga att det är fler kvinnor som misshandlas idag än för tio år sedan. Trots att anmälningsbenägenheten ökat, tros mörkertalet ändå vara mycket stort. Enligt statistik från BRÅ (Brottsförebyggande Rådet) tros det bara vara vart femte misshandelsfall som anmäls. (www.bra.se)

Många menar att det trots allt är fler män som misshandlas av andra män varje år, än kvinnor som misshandlas av män, och detta är förvisso riktigt. Det kan dock sägas att våld mot kvinnor är en annan form av problem, dels eftersom det ofta rör sig om sexuellt våld och dels därför att maktaspekterna kan tyckas se helt annorlunda ut. I SOU-rapporten "Slag i luften" (2004) sätts mäns våld mot kvinnor in i en förståelse av könsmakt. Detta har sin bakgrund i den feministiska våldsforskningen som bland annat bygger på kvinnors erfarenheter av mäns våld.

Utifrån en könsmaktsförståelse sätts det konkreta våldet in i sitt sociala och kulturella sammanhang och det tolkas i ljuset av manlig överordning och därmed hur kön skapas i vårt samhälle. Ytterst är detta en fråga om demokrati och om hur mäns våld på olika sätt begränsar kvinnors livs- och handlingsutrymme. Detta gäller både det faktiska våld män utsätter kvinnor för och kvinnors rädsla att utsättas – mäns våld är en del av kvinnors vardag. (Slag i luften, 2004:54)

Mäns våld mot kvinnor måste, enligt detta synsätt, alltså ses som en del av den överordnade position män har gentemot kvinnor. Som en följd av detta måste olika former av mäns våld, såväl fysiskt som psykiskt och sexuellt, mot kvinnor på olika arenor i samhället, samt i olika former av relationer ses som relaterat till varandra. Våldet mot kvinnor ses därmed som ett strukturellt problem, i en struktur där män är överordnade och kvinnor underordnade.

Våld behöver alltså inte ses som enbart fysiskt våld, utan kan även innefatta så kallat psykiskt våld. Dessa två kan även anses hänga samman med andra former av nedvärderingar och kränkningar. Liz Kelly talar om sexuellt våld som en form av kontinuum. Detta påverkar varje kvinna oavsett om hon har varit utsatt för våld eller om hon bara känt en rädsla för att bli utsatt. Eftersom kvinnor ständigt blir utsatta för mäns våld, leder det till att varje kvinna blir medveten om att det skulle kunna hända just dem. (Kelly, 190ff) Andersson menar att "När en kvinna drabbas av sexuellt våld påverkar det även andra kvinnor genom att det ytterligare förstärker upplevelserna av risk." (2005:72). Samma som dessa

resonemang förs i ”Slag i luften” (2004:65f). Kelly menar att i det sexuella våldets kontinuum ryms såväl våldtäkt, sexuellt utnyttjande och sexuellt tvång som att bli utsatt för blottare, obscena telefonsamtal eller sexuella trakasserier på jobbet. Dessa exempel kan alla ses som olika former av sexuellt våld, och är relaterade till varandra på olika sätt. Våld och sexuellt våld behöver enligt detta synsätt alltså inte innebära fysiskt våld, utan bilden är betydligt mer komplex än så (Kelly 190ff).

Birgitta Andersson tar i sin artikel ”Mäns våld blir kvinnors ansvar” upp den problematik hon menar finns kring att tala om begreppet rädsla, i samband med mäns våld mot kvinnor. Hon menar att detta är ett begrepp som helst bör undvikas, eftersom kvinnor sällan definierar sig själva som rädda att bli utsatta för mäns våld. Andersson pekar på att det snarare handlar om att ”*kvinnor förhåller sig till eller kalkylerar med en risk att drabbas av mäns våld eller hot om våld.*” (Andersson, 2005:70) Genom att använda sig av dessa termer, istället för att tala om rädsla, minimerar man även risken som finns att reproducera föreställningar om stereotypa kvinnor som är rädda och svaga, och därför har svårt att klara sig på egen hand. Begreppet som berör riskkalkylering inbegriper förvisso känslor av rädsla, men innehåller även andra känslor såsom till exempel maktlöshet, ilska och oro (ibid.).

Feministiskt självförsvar finns alltså därför att kvinnor ska kunna försvara sig mot mäns våld, samt för att de ska kunna förhålla sig till riskerna för att därmed om möjligt kunna undvika dem.

2.3 Vad går FSF ut på?

Trots att FSF kan utövas på en lång rad olika sätt, beroende på instruktör innehåller många kurser tre stycken olika moment (Östergren, 1998:19, 41ff, Christenson m fl, 2003:83ff)

- mentalt motstånd
- verbalt motstånd
- fysiskt motstånd

Samtliga dessa tre moment används i kurserna för feministiskt självförsvar, det går alltså inte enbart ut på att lära sig att försvara sig fysiskt, vilket jag upplever vara en förhållandevis vanlig missuppfattning.

2.3.1 Mentalt motstånd

Det mentala motståndet går främst ut på att lära sig att vara uppmärksam och på att vara förberedd för eventuella farliga situationer, utan att för den sakens skull begränsa sitt liv. För att tänka i dessa banor krävs det även att självbilden är god. ”En del av det mentala försvaret innebär att du ser dig själv som värd att försvara /.../” (Östergren, 1998:45)

Både Eliasson och Östergren tar upp problematiken kring den bild av kvinnor i form av hjälplösa offer, som ofta ges. Detta, menar de, ser man ofta tydliga bevis på i filmer, där kvinnor som är på väg att bli våldtagna, eller angripna på annat sätt, ofta står som fastfrusna i marken, oförmögna att göra något annat än möjligen ”skrika i falsett” (ibid.). Ofta blir räddningen en annan man, en hjälte som räddar offret – kvinnan. Eliasson och Östergren menar även båda att massmedia förstärker bilden av kvinnan som offer, genom att göra stora rubriker av de kvinnor som fallit offer för mäns våld, medan det oftast bara skrivs en liten notis om de kvinnor som försvarat sig. En del i det mentala arbetet blir då att själva försöka att uppmärksamma dessa små notiser, för att ändra bilden av att alla kvinnor är offer. (Eliasson, 1997: 208, Östergren, 1998:45)

I den mentala delen av det feministiska självförsvaret lärs vikten av att lita på sin egen intuition ut. Christenson m fl menar att intuition bygger på de erfarenheter man har sedan tidigare, och all den kunskap man har, vilket gör att man blir bättre på att bedöma situationer (2003:94). Även Östergren menar att det är viktigt att lyssna på sin intuition, även om det är ett fenomen som inte går att förklara eller bevisa. Hon påpekar även att det är viktigt att skilja på att vara rädd för att bli våldtagen då man går hem ensam sent en kväll, och på att känna en föräning om något ska hända. Andra delar i det mentala självförsvaret är att lära sig att undvika farliga platser och att undvika farliga personer samt att undvika vissa situationer (Östergren, 1998:50ff).

2.3.2 Verbalt motstånd

Det verbala motståndet används i syfte att ta sig ur en kränkande eller farlig situation utan våld. Det behöver inte bara gälla situationer som upplevs som hotfulla på det våldsamma planet, utan även kränkningar som blottande, tafsande, kommentarer om ens kropp och inviter som är ovälkomna. Östergren menar att det verbala motståndet främst handlar om att ”/.../ först *känna* var de egna gränserna går och därefter *sätta* sina gränser.” (1998:68) Det verbala motståndet handlar i mångt och mycket även om att som kvinna lära sig att ta plats, att gå emot den stereotypa bilden av kvinnan som snäll och att inte ställa till med besvär eller bråk. Genom att som kvinna sätta gränser, både inför sig själv och andra frångås den traditionella kvinnorollen. I övningar i verbalt motstånd är det även centralt att prata om sina erfarenheter av våld, hot och kränkningar från män (Christenson m fl, 2003:105ff).

Verbalt motstånd handlar inte bara om *vad* man säger, utan *hur* man säger det. Östergren framhåller att det vid en självförvarssituation, står kropps- språket för 70 procent av det som angriparen uppfattar, medan tonfall och röstläge står för 23 procent och det som verkligen sägs endast står för 7 procent. Med andra ord spelar kroppsspråket en väldigt betydande roll i en situation då självförvar krävs. Att vara, eller åtminstone att verka, trygg och självsäker, våga ta fysisk plats och att ha en stadig blick är a och o i en självförvarssituation, liksom att tala lugnt

och tydligt med ett bestämt tonfall och hålla rösläget under kontroll. (Östergren 1998:77ff)

Det finns ett antal olika sätt att verbalt försöka ta sig ur en kränkande eller farlig situation. Ett sätt som både Östergren och Christenson m fl talar om är att sätta ord på det som förövaren gör. Östergren har en formel för detta som lyder: ”Namnge – kritisera – säg vad du vill.” (1998:82) Detta innebär att man först ska namnge det som sker, till exempel om förövaren tafsar. Sedan ska denna handling kritiseras och till sist ska det framkomma vad förövaren ska göra istället för det han gjort som nyligen namngivits och kritiserats. För att ge ett exempel som kan ske till exempel på krogen: en man tar i en kvinna på ett sätt som hon inte vill, han gör obehagliga närmanden. Hon säger då ”Du tafsar på mig (namnge), jag tycker att det känns väldigt otrevligt och kränkande (kritisera), sluta att ta på mig (säg vad du vill).

Ett annat sätt att göra verbalt motstånd som ofta är effektivt är att skrika. Christenson m fl menar att det finns ett antal fördelar att vinna genom att skrika vid ett övergrepp:

- *Skriket tar oss ur handlingsförlamning och sätter igång andningen.*
- *Skriket skrämmer förövaren.*
- *Skriket kan skada förövaren (om vi skriker tillräckligt högt kan trumhinnan skadas)*
- *Skriket kan påkalla hjälp från omgivningen.* (2003:112)

Skrikövningar är följaktligen något som ofta förekommer inom det feministiska självförsvaret. Många kvinnor är inte vana vid att använda sin röst på ett kraftfullt sätt, återigen mycket på grund av att flickor och kvinnor inte bör vara ”gapiga” och höras för mycket. Detta kan motarbetas genom skrikträning, då rösten tränas till att användas som ett effektivt vapen. ”Deltagarna letar efter en hårdare, tydligare röst än de är vana vid att använda och påminns om att den rösten kan de använda när som helst.” (Elf Karlén - Palmström, 2005:96)

2.3.3 Fysiskt motstånd

Den fysiska delen av motstånd inom feministiskt självförsvar är endast till för att försvara sig mot fysiska övergrepp. De fysiska motangrepp som innefattas är alltså endast till för att användas som rent självförsvar när det inte går att ta sig ur situationen på annat sätt. Det handlar alltså om att genom att använda fysiskt våld som en sista utväg för att undvika att bli misshandlad, våldtagen eller i värsta fall dödad. Östergren påpekar att kvinnor ofta avskräcks att försvara sig med argument som syftar till kvinnors fysiska underlägsenhet gentemot mäns, alltså att män ofta är större och starkare än kvinnor samt att förövaren blir ännu mer aggressiv om kvinnan försvarar sig och att hon då råkar ännu mer illa ut.(Östergren, 1998:30f) Detta är emellertid påståenden som Östergren bestämt avvisar, liksom Eliasson. Den sistnämnda menar att det är vanligt förekommande

att kvinnor som befinner sig i en situation då de vet att de kommer att bli utsatta för fysiskt våld, på ett underlägset sätt vädjar till honom att låta bli, istället för att använda våld. Detta eftersom de tror att om de försvarar sig med våld kommer situationen att bli än värre för deras egen del, eftersom våldet då kommer att trappas upp. (Eliasson, 1997:203)

Kvinnor får lära sig att icke-motstånd är den bästa strategin i en våldtäktssituation, samtidigt som detta senare kan komma att användas *mot* dem i en rättslig process. Brownmiller (1975) menar att kvinnor tränas till att underkasta sig manligt våld, eftersom alternativet, om man provoceras, enligt myten kan vara svåra skador eller döden för kvinnan. (Eliasson, 1997:207)

Östergren menar att oavsett kroppsstorlek och vikt i förhållande till förövaren är det bäst att försöka utnyttja de resurser man har och försvara sig. Den som är liten till växten kan exempelvis utnyttja sin snabbhet, och den som har stor kroppsvikt kan utnyttja sin tyngd i slag och sparkar (1998:119).

Östergren menar att i praktiken finns det ett antal primärmål att sikta in sig på, vilka även Christensson m fl talar om. Dessa är: knän, testiklar, strupe och ögon. De ”vapen” som finns tillgängliga är oftast de som vi bär med oss överallt, de som kroppen ger oss: fötter, knän, armbågar och fingrar. Primärmålen är sådana att de blir skadade och vållar smärta vid slag och sparkar, därför är de så effektiva att slå mot. Andra punkter på kroppen som är känsliga för smärta men som inte verkar på samma effektiva sätt är sekundärmålen: ryggrad, bakhuvud, ovansidan på fötter, skenben, mellangärde samt öron och näsa. I en överfallssituation gäller det att sikta på någon av de ömma punkterna som är möjliga att träffa, men något eller några av de ”vapen” som går att använda (Östergren, 1998:120ff).

Följderna av att använda våld vid en självförsvarsituation kan vara svåra att förutse, såväl rent fysiskt, som från ett domstolsperspektiv. Vad gäller den fysiska biten är det svårt att på förhand veta hur pass allvarligt skadad förövaren blir. Alla former av sparkar och slag mot såväl primär- som sekundärmål vållar förövaren smärta. Utöver detta finns det ett antal möjliga scenarion som kan inträffa då primärmålen utsätts för våld. En attack mot förövarens ögon kan orsaka honom blindhet, tillfällig eller permanent, eller så kan hornhinnan förstöras av vassa naglar. Det sistnämnda är dock en lättare form av skada som oftast självläker. Ett angrepp mot förövarens strupe vållar obehag, eftersom det då känns som en nära förestående kvävning. I värsta fall kan strupväggen kollapsa, vilket leder till att förövaren tappar medvetandet eller dör. Ett slag mot strupen kan ha en fördröjd effekt, eftersom luftstrupen kan svälla upp efter ett tag och därmed orsaka kvävning. Slag, sparkar eller annat våld mot testiklarna vållar en oerhört stor smärta hos förövaren och kan leda till att han svimmar. Sparkar mot förövarens knän kan leda till att förövaren får svårt att gå eller rentutav inte kan gå alls. Det behövs inte särskilt mycket kraft mot ett knä för att det ska bli allvarligt skadat. (Christianson m fl, 2003:138)

Vad gäller de rättsliga följderna efter en självförsvarsituation är det svårt att förutse. Om man ser till vad det står i Brottsbalken gäller följande:

24 kap. Om allmänna grunder för ansvarsfrihet

1§ En gärning som någon begår i nödvärn utgör brott endast om den med hänsyn till angreppets beskaffenhet, det angripnas betydelse och omständigheterna i övrigt är uppenbarligen oförsvarlig.

Rätt till nödvärn föreligger mot

1. ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom.
2. den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendom återtas på bar gärning.
3. den som olovligen trängt in i eller försöker tränga in i rum, hus, gård eller fartyg, eller
4. den som vägrar lämna en bostad efter tillsägelse. (Sveriges Lagar 2002)

I en överfallsituation då offret försvarar sig mot angreppet kan det vara svårt för offret att bedöma hur mycket skada hon utsätter förövaren för. Det finns dock även andra paragrafer som säger att om man försvarat sig med mer våld än nödvändigt, måste det tas hänsyn till vilka omständigheterna offret befunnit sig under. (Östergren, 1998:39). I allra värsta fall skulle det kunna bli så att den som blir angripen, offret, i slutändan blir den som får ta det hårdaste straffet. Dock skulle man kunna resonera som så, vilket både Östergren och Christansson m fl gör, att trots att det finns risk för att själv bli åtalad och straffad är det bättre att försvara sig, med tanke på vad som kan hända annars. En straffpåföljd, oavsett om det är böter eller fängelse, kan ses som bättre än att bli våldtagen, misshandlad, eller i värsta fall dödad.

3 Liberalfeminism

Liberalfeminism bygger, som ordet i sig säger, på liberalismens idéer om allas lika värde och rättigheter. Utifrån den feministiska kritik som bland annat pekade på frånvaron av problematisering av kvinnors underordning, växte liberalfeminismen fram. Det som man skulle kunna kalla för liberalfeminismens grundläggande idé är att kvinnor ska ha samma demokratiska fri- och rättigheter som män. Zalewski menar att liberalfeminismen kan kännetecknas av sex ord: ”*choice, rights, equality, rationality and control*” (2000:5f).

Den klassiska liberal-feminismen har sin grund i en syn på könen, alltså kvinnor och män, som lika. Människan är i grunden en tänkande och reflekterande varelse, som besitter en förnuftskapacitet, oavsett vilket kön man talar om. Eftersom denna likhet finns, bör även de medborgerliga rättigheterna vara lika. Denna idé framkommer redan i tidiga liberalfeministiska texter, men är idag kanske än mer framträdande i diskussioner kring jämställdhet. Eftersom alla i grunden är lika, vi är alla människor, ska vi även åtnjuta samma rättigheter. ”Man kan säga att för liberalfeminismen finns inte något sådant som en manlig eller kvinnlig natur – allt som finns är den mänskliga naturen och den har inget kön.” (Gemzöe, 2002:39) Ur en västerländsk synvinkel ses detta av de flesta som något självklart, att alla ska ha lika möjligheter, rättigheter och friheter, oavsett om det gäller män eller kvinnor. Kvinnors underordnade position i dagens samhälle ses ur liberalfeministisk synvinkel som en följd av det historiska faktum att kvinnor hänvisats till den privata sfären, medan männen huserat inom den offentliga. För att motverka kvinnors underordnade position krävs utbildning och uppfostran, samt förändringar i attityder och inställningar (Gemzöe, 2002:35ff).

Liberalfeminismen utgår ifrån att kvinnor diskrimineras i samhället på grund av sitt kön. Kvinnor diskrimineras alltså som grupp. Därmed tas ingen hänsyn till kvinnors individuella intressen. Individens intressen, möjligheter och fri- och rättigheter är en central del i såväl liberalism som liberalfeminism (Jaggar, 1983:175f). Liberalfeminismens lösning på diskriminering av kvinnor skulle alltså kunna ses som att se och behandla alla människor som enskilda individer, istället för två olika kön, och ta hänsyn till varje individs enskilda intressen, vilket står väl i samklang med liberalismens idéer. Det handlar helt enkelt om att se individen i strukturen.

3.1 Frihet, jämlikhet och rättvisa

Om man ser till den grundläggande liberalismen, har denna alltid menat att bakgrund, hudfärg och platser i hierarkier inte bör spela någon roll. Det som

liberalfeminismen tillfogade detta var att även könet skulle sakna betydelse. Därmed bör även samtliga av samhällets individer behandlas på samma sätt. ”Alla människor har rätt till lika omtanke och respekt och alla har samma värdighet. /.../ Av det följer att alla människor och deras grundläggande intressen måste tas på allvar och att de ska behandlas jämlikt.” (Övferberg, 2001:112)

De områden som liberalfeminismen intresserar sig för i syfte att skapa jämlikhet är bland annat diskriminering i lagstiftning och/eller olika former av arbetssituationer. Alltså fenomen som rör sig på den offentliga arenan. (Jaggar, 1983:176ff) Svenska aktuella exempel där kvinnor diskrimineras på dessa områden skulle bland annat kunna vara bristen på kvinnor på högre poster inom olika företag och organisationer, men kanske framförallt den löneklyfta som finns mellan kvinnor och män, där kvinnor är de som drar det kortaste strået. Ett utmärkt exempel från den tidiga liberalfeministiska kampen är kravet på kvinnlig rösträtt, som gick igenom 1928. Övriga exempel är kampen för kvinnors stärkta ställning i laglig mening och möjlighet till utbildning. Den kamp som idag förs vad gäller jämlikhet mellan kvinnor och män, kan ses som en förlängning av den tidiga kamp som fördes under den första vågens feminism. ”Kampanjer i de politiska partierna som syftar till att varva kvinnor och män på listorna, så kallade Varannan damernas-kampanjer, kan ses som en direkt fortsättning av kampen för kvinnlig rösträtt i början av seklet.” (Gemzöe, 2002:38)

Jaggar menar att liberalfeminismen eftersträvar att alla ska behandlas lika såväl inför lagen, oavsett kön, både vad gäller utformandet av lagar och tillämpandet av dem. För att detta ska uppnås, är det dessutom nödvändigt att domstolsväsendet inte domineras av män, utan att det är en någorlunda jämn fördelning mellan könen (Jaggar, 1983:182) .

Consequently, liberal feminists argue that the sexual integration of legislatures, law courts and police force is necessary not only to ensure equality of opportunity for female politicians, lawyers and police officers; it is also a precondition for the impartial administration of the laws. (ibid.)

För att uppnå rättvisa och jämlikhet mellan könen, krävs det alltså (bland annat), enligt liberalfeminismen, att rättsväsendet - och därmed även lagarna – tar hänsyn till att män och kvinnor ska behandlas lika, för att målen ska uppnås.

Ett annat problem som liberalfeminismen tampas med är den sexistiska behandlingen som kvinnor utsätts för av män, vilken till viss del hänger ihop med de problem som diskuterats ovan. Enligt liberalfeminismen är det inte bara på den offentliga arenan som kvinnor diskrimineras, utan även på andra plan, till exempel vad gäller sexualitet. En del av de normeringar och lagar som finns gällande kvinnors sexualitet idag, står enligt Jaggar inte i samklang med de värderingar kring frihet, jämlikhet och rättvisa som liberalfeminismen förespråkar. Exempel på områden som omgärdas av hinder från socialt och/eller lagligt håll är abort, sexualundervisning, preventivmedelsanvändning och kvinnlig homosexualitet. Dessutom finner liberalfeminismen det problematiskt med de ibland motstridiga normer som reglerar den kvinnliga sexualiteten i sig som till exempel att kvinnor förväntas vara sexuellt passiva och ha få sexpartners, men samtidigt vara bra på

att tillfredsställa män sexuellt. Kvinnor förväntas överhuvudtaget bete sig och vara på ett visst sätt, inte bara i konkreta sexuella situationer, utan även utanför (Jaggar, 1983:179).

The perception of women as sexual objects restricts more than their sexuality: it also encourages sexual harassment, makes it difficult to women to be taken seriously in non-sexual contexts, and provides a covert legitimization to rape. In these ways, it limits women's freedom to travel safely alone and denies them equal opportunities in public life. (ibid.)

Enligt liberalfeminismen bör det inte finnas lagar eller sociala värderingar som verkar normerande, vad gäller sexualitet. Även här är det liberalismens ledord som det bör tas hänsyn till; frihet, jämlikhet och rättvisa. Detta innebär att oavsett vilket kön man tillhör, bör det inte finnas något som säger att någon sexuell aktivitet eller något sexuellt beteende är bättre eller sämre än något annat. Likaså menar Jaggar att enligt liberalfeminismen behöver inte sexualitet uttryckas under vissa bestämda förhållanden, utan att det kan vara för att få barn, eller enbart för njutningens skull, för att tjäna pengar; för att uttrycka vissa känslor som till exempel kärlek eller ilska; för kommunikation eller för att undvika kommunikation. Enligt liberalistiska teorier kan inget av dessa uttryckssätt för sexualitet vara mer rätt än något annat, inget kan sägas vara perverst, onaturligt eller fel, utan det ingår i varje individs frihet att själv bestämma sätt. Detta bör naturligtvis ske under vissa förutsättningar och det är att det inte får inkräkta på andra individers frihet. Därför anser liberalfeminismen att alla former av sexuellt utnyttjande, tvång samt våldtäkt är fel, eftersom det kränker andra individers rättigheter (Jaggar, 1983:180).

3.1.1 Mäns våld mot kvinnor

Till att börja med bör sägas att liberalfeminismen inte talar om mäns våld mot kvinnor i särskilt stor utsträckning. Walby menar att enligt ett liberalistiskt perspektiv kan mäns våld mot kvinnor ses som ett individuellt problem. Män som våldför sig på kvinnor anses vara män som på något sätt skiljer sig från andra män, som är psykiskt instabila. Själva analysen av mäns våld mot kvinnor rör sig alltså på ett psykologiskt plan. Att somliga män våldtar eller misshandlar kvinnor beror enligt detta synsätt på att de själva utsatts för mer eller mindre traumatiska upplevelser under sin livstid och då kanske framförallt barndomen. Det kan handla om att förövarna själva blivit utsatta för våld eller övergrepp under sin uppväxt. Det kan även handla om att de som barn inte fått tillräckligt mycket kärlek, uppmärksamhet och omsorg. Genom att få en sådan dålig start i livet blir det svårt för dessa män att handskas med vardagen som vuxna individer. Det kan bland annat uppstå svårigheter att upprätthålla relationer med kvinnor, vilket ses som en följd av frånvaro av normala förhållanden i sin omgivning som barn. Dessa psykologiska problem kan i samband med stressfyllda perioder slutligen urarta till misshandel och/eller våldtäkt av kvinnor. (Walby, 1990:130f)

Their frustration is considered to be a result of sensitization to stress as a result of difficulties in the man's early upbringing, problems in engaging in heterosexual relationships and the struggle to maintain his conception of masculinity. In frustration they rape women. Their 'insecure' or 'impaired' masculinity is seen to be central to the explanation of rape. (Walby, 1990:130)

Detta resonemang bör inte ses som ett försvar mot de män som misshandlar eller på andra sätt våldför sig på kvinnor, utan endast som ett försök till en förklaring. Det resonemang som Jaggar för och som presenterades ovan, gällande sexualitet och slutligen våldtäkt, går utmärkt att applicera även på andra våldssituationer. Enligt liberalistiska värderingar är det alltså alltid fel att göra en annan människa illa, eftersom det är ett angrepp mot en individ, och inkräktar på alla tre av liberalismens huvudprinciper; frihet, jämlikhet och rättvisa.

4 Radikalfeminism

Till att börja med är radikalfeminismen den feministiska falang som kanske fått mest negativ uppmärksamhet. Bara ordet sig kan tyckas vara oerhört laddat. Att vara radikal är sällan något som förknippas med goda värderingar.

Radical feminists are the ones media loves to hate. These are the feminists who are frequently represented as 'feminazis' or the 'politically correct Stalinist feminists'. These representations have largely been responsible for the construction of a caricature of 'a radical feminist', who is more often than not a fat ugly woman with short hair and bad dress sense. Typically, there is an assumption of lesbianism too. (Zalewski, 2000:10)

Radikalfeminismen utformades på 1960-talet i USA, Europa och Australien, med sin utgångspunkt i radikala kvinnorörelser. Även om det inom radikalfeminismen ges uttryck för många olika åsikter, finns det ändå en gemensam grund. Den bygger på att kvinnor är förtryckta på grund av sitt kön och att detta är den mest grundläggande och utbredda formen som förtryck tar sig uttryck i. De sex teman som Zalewski menar är centrala inom radikalfeminismen är: "woman centred, patriarchy, oppression, experience, control and 'the personal is political'." (2000:10) Radikalfeministisk teori är utformad av kvinnor och för kvinnor, följaktligen med sin grund i kvinnors erfarenheter och upplevelser av förtryck. Det förtryck som radikalfeminismen ser främst till, är det som ger upphov till kvinnomisshandel, våldtäkter, kontroll av kvinnor – både inom och utom familjer -, sexuellt utnyttjande och förakt mot kvinnor. Genom att synliggöra inte bara kvinnans underordnade ställning inom den offentliga sfären, utan även inom den privata myntades uttrycket "det personliga är politiskt". Radikalfeminismens syfte är att analysera samhällets strukturer. Genom detta kan man enligt radikalfeminismen se att kvinnor är underordnade män och att sedan komma med bra lösningar på hur dessa strukturer skulle kunna upphävas. (Gemzöe, 2002:45f)

Enligt dessa grundläggande definitioner av radikalfeminismen kan det kanske vara svårt att förstå att den inom vissa områden har ett så "dåligt rykte". Zalewski menar att det funnits tendenser, både bland feminister och icke-feminister, att gå tillbaka till de tidiga radikalfeministiska texterna och leta upp de citat som är mest radikala för att "bevisa" radikalfeminismens oanvändbarhet. Zalewski anser även att en möjlig anledning till att det finns en negativ syn på radikalfeminismen är att den tar upp saker som gör att många känner sig illa till mods, som till exempel våld mot kvinnor, våldtäkt osv. Eftersom radikalfeminismen även fokuserar mycket frågor kring sexualitet kan även detta få människor att känna sig obekväma. För många är sexualitet något privat, som inte bör "dissekeras" på ett sådant sätt som det kan tyckas göras i radikalfeministisk analys. (Zalewski, 2000:14f)

4.1 Patriarkatet

Ett av de mest centrala begreppen inom radikalfeminismen är, som nämnts ovan, patriarkatet. Denna term myntades från första början som ett nytt unikt begrepp inom politisk teori år 1970 i boken "Sexualpolitiken", av Kate Millett, och kom att bli en av de bärande pelarna inom den moderna feminismens tänkande. Millett menade att på de flesta områden, i de flesta samhällen, finns en maktstruktur där män är överordnade och kvinnor underordnade. Denna maktstruktur genomsyrar varenda en av samhällets byggstenar på ett sådant sätt att den ses som naturlig. Därmed blir denna struktur även osynlig. Viktigt att poängtera är att patriarkatsbegreppet inte handlar om enskilda mäns, eller vissa grupper av mäns, makt gentemot enskilda kvinnor, utan att det handlar om ett strukturellt maktproblem. (Gemzöe, 2002:46f)

Detta innebär att det inte bara är män som kategori i sig som är ett "problem", utan även allt som kan relateras till maskulina fenomen i samhället. "This meant that not only did men dominate – but so did masculine values, ideas and typical modes of living." (Zalewski, 2000:12) Enligt Bryson menar radikalfeminismen att såväl kultur och religion som språk och vetenskap till största delen är skapade av män och för män. Följaktligen blir kvinnor mer eller mindre tvingade att anpassa sig efter det som män skapat och som upprätthålls genom patriarkatet (2003:198). Randall lägger till ytterligare områden genom vilka patriarkatet kommer till uttryck: " /.../sexuality, physical force, control over reproduction, the church, the state and so forth /.../" (2002:121). Patriarkatet skulle alltså enkelt kunna beskrivas som en samhällsordning, där män är överordnade och kvinnor underordnade.

Trots att patriarkatet rör sig på en strukturell nivå, menar Walby att det ändå får konsekvenser för enskilda kvinnor och män. Hon talar om att det går att skilja mellan det privata och det offentliga patriarkatet. Patriarkatet på det privata planet har sin grund i hushålls- och hemarbete, medan det offentliga patriarkatet har sin förankring på de offentliga arenorna som till exempel stat och arbetsmarknad. (Walby, 1990:20f) Åquist menar att enligt Hartmann är patriarkatet inget som bör ses som statiskt, utan som ett fenomen med hög förändringspotential, både i tid och i intensitet. Alla kvinnor påverkas inte på samma sätt, och i samma grad av patriarkala strukturer. "Kvinnor som tillhör olika klasser, etniska grupper, nationaliteter, civilstånd och sexuell inriktning underkastats olika grad av patriarkal kontroll." (1994:77) Patriarkatet handlar alltså inte bara om kvinnor och män rakt av, utan kan sägas vara ett större system som bygger på dominans där även olika grupper av män försöker dominera över varandra. Huvudsakligen upprätthålls dock patriarkatet av mäns överordning gentemot kvinnor (Jaggar, 1983: 255).

4.1.1 Mäns våld mot kvinnor

Ett sätt som patriarkatet kan sägas ta sig uttryck i är genom mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är följaktligen ett centralt ämne inom radikalfeminismen. ”Kvinnor hålls nere med våld och hot om våld. Patriarkatets yttersta uttryck är kontrollen av kvinnor som sexuella varelser, där vapnet i sista hand är våldtäkt”. (Gemzöe, 2002:47) Gemzöe menar även att det sexuella våld som män utsätter kvinnor för i västvärlden, lyder under samma patriarkala förtryck som gör att kvinnor i andra delar av världen utsätts för till exempel omskärelse. Medan liberalfeminismen kan sägas se på mäns våld mot kvinnor som ett individuellt problem, ser radikalfeminismen alltså på problemet ur ett strukturellt perspektiv.

Enligt ett radikalfeministiskt perspektiv är våld liksom sexualitet konstruerade på ett socialt plan. ”The basic proposition is that violence and sexuality are socially constructed in ways that serve the interests of male dominance.”(Edwards, 1987:27) Eftersom våld mot kvinnor orsakas av manlig dominans, kan det alltså ses som en del i patriarkatet.

Radikalfeminismens syn på män som utsätter kvinnor för våld, är motsatsen till det perspektiv som Walby menar är liberalfeministiskt (kap 3.2). Enligt ett radikalfeministiskt synsätt är den genomsnittlige manlige förövaren, vad gäller våld mot kvinnor, en helt vanlig man, utan psykiska problem. Detta är en åsikt som kan tyckas vara kontroversiell, eftersom det i praktiken innebär att alla män är potentiella förövare. Inte i en sådan mening att vilken man som helst verkligen skulle misshandla och/eller våldta en kvinna, utan i den mening att vilken man som helst skulle *kunna* göra det och att det är svårt att urskilja förövarna från icke-förövarna, innan ett brott begåtts. (Walby, 1990:135)

Brownmiller asserts that rape is a form of social control by men over women. Not all men rape, but the fact that some do is sufficient to intimidate all women. This is the effectiveness of sexual terrorism. (ibid.)

Enligt bland andra Walby, Edwards och Bryson menade Brownmiller, med samma utgångspunkt som ovan; att våld och sexualitet är sociala konstruktioner, att män inte våldtar kvinnor på grund av sexuell frustration, utan att det snarare handlar om ett effektivt sätt att visa sin makt på. Lika stor del som själva maktutövandet har, har även själva hotet samt den rädsla som kommer från offrens, kvinnornas sida. Själva hotet om våldtäkt håller kvinnor nere, och bidrar till deras underordning gentemot män, som genom att kunna våldta bibehåller sin överordnade position. (Bryson, 2003:192, Edwards, 1987:18, Walby, 1990:135)

5 För feministiskt självförsvar

De argument som finns i den studerade debatten kring feministiskt självförsvar för flickor i högstadiet och gymnasiet går att dela in i tre olika områden: *Statistiskt relaterade argument, psykologiska argument samt rättighetsargument.*

5.1 Statistiskt relaterade argument

Den andra kategorin av argument har statistiska grunder. Ett argument i debatten som statistiskt stödjer FSF är att det faktiskt hjälper att försvara sig vid någon form av överfallssituation. Rebecka Hultberg menar i en artikel av Ann Persson att de flesta som gör motstånd i en överfallssituation klarar sig, och att det inte stämmer att en kvinna som försvarar sig utsätts för mer våld.

- En utbredd myt säger att en kvinna som försvarar sig får ännu mera stryk. Det stämmer inte, myten kommer från tron att en kvinna inte har rätt att försvara sig. Många klarar sig om de gör motstånd och de flesta mår hur som helst bättre efteråt om de försvarat sig /.../ (DN 030404)

Marianne Sahlin menar även hon att FSF behövs, eftersom det får positiva effekter. I bland annat hennes artikel pekas det på statistik som säger att kvinnor som försvarar sig mot angrepp klarar sig i 80 procent av fallen undan. Dessutom återhämtar sig kvinnor snabbare om de försvarar sig, oavsett om försvaret hjälpt eller ej. "Det lönar sig alltså med feministiskt självförsvar." (GT/Expressen 020810) Författaren menar att anledningen till att det är så, är att de flesta av de män som angriper kvinnor, räknar inte med att hon ska göra motstånd och blir därför överrumplade. (ibid.)

Ett annat argument som kan sägas ha statistiska grunder är att feministiskt självförsvar behövs med tanke på den brottsstatistik som finns vad gäller misshandel, övergrepp och kränkningar som kvinnor utsätts för av män. Tina Seal Koch menar i artikeln av Marianne Sahlin att det våld som kvinnor utsätts för ser annorlunda ut än den sortens våld som män blir utsatta för, bland annat eftersom kvinnor oftare blir angripna i hemmet, eller på hemvana platser. (Sahlin, GT/Expressen 020810) Robert Odenljung menar att det är bra att kvinnor får lära sig feministiskt självförsvar, eftersom det finns tillfällen när kvinnor helt enkelt måste försvara sig. Han pekar på statistik som säger att antalet polisanmälda sexualbrott nästan fördubblats under de senaste tio åren. Under samma period har även våldtäkter och grova våldtäkter ökat med 50 procent. "Förra året anmäldes 1211 sexualbrott i regionen (Västra Götaland, min anm.) varav 332 var våldtäkter. Det är klart att det finns kvinnor som känner sig rädda." (GT/Expressen 011223)

Eftersom kvinnor känner sig rädda, på grund av de fakta som går att presentera kring mäns våld mot kvinnor, finns det ytterligare ett argument för feministiskt självförsvar. Om kvinnor lär sig att försvara sig, kanske de inte är lika rädda, eftersom de vet att de har större chanser att klara sig undan.

Feministiskt självförsvar är ju dock inget som enbart kommer till användning vid fysiska våldssituationer, utan kan även vara till hjälp vid sexuella trakasserier och kränkningar. I en artikel av Marianne Sahlin hänvisar Inger Stark, (v) som är ordförande i Stockholms stads jämställdhetsråd, till en undersökning i Stockholms skolor från 1996 där 47 procent av de tillfrågade tjejerna i årskurs nio och första året i gymnasiet uppgav att de utsatts för sexuella trakasserier. En undersökning som kom 2003, på uppdrag av Skolverket visade på att var fjärde elev hade utsatts för verbala sexuella trakasserier. Stark menar att med tanke på denna statistik är det oerhört viktigt att unga tjejer får lära sig feministiskt självförsvar, för att kunna försvara sig mot kränkningar och sexuella trakasserier och för att kämpa emot den objektifiering som kvinnor ofta utsätts för.

*./../ de flesta kränkningar, från negativa kommentarer om utseendet till våldtäkt, går ut på att kvinnor är objekt. Kvinnor måste vägra gå med på att vara saker som man kan behandla hur som helst och visa att de är personer (något som män per automatik slipper). För personer ger man sig inte på i samma utsträckning.
(GT/Expressen 020810)*

5.2 Psykologiska argument

De psykologiska argumenten handlar mycket om vikten av att stärka unga tjejers självkänsla. En av dem som för denna form av argument för feministiskt självförsvar i gällande debatt är Inger Stark. Förra året sade hon att hon skulle engagera sig för att alla tjejer på högstadiet och gymnasiet i huvudstaden skulle erbjudas kurser i feministiskt självförsvar. Hon menade att FSF är ett bra sätt för tjejer att få bättre självförtroende, och att förstå vikten av att försvara sin integritet.

*Vad är feministiskt självförsvar för dig? (Gyllenbergs fråga till Stark, min anm.)
– Att flickor stärks i sin självkänsla och integritet. Det är att man med kroppsspråket verkligen markerar det tydligt. "Här är jag och mig tafsar du inte på." "Mig säger du inte vad som helst till." (DN 030404)*

Stark menar även att FSF inte handlar om att lära tjejer att slåss, utan att det är en mental träning samt att man dessutom får lära sig några grepp för att kunna försvara sig vid fysiska angrepp. Just att den mentala kraften hos unga tjejer stärks genom FSF, är ett argument som är ofta förekommande.

För att stärka unga tjejers självkänsla är det viktigt att lära dem att de är värda att försvara, mot såväl verbala kränkningar som våld och övergrepp, vilket är ytterligare ett psykologiskt argument i debatten. Om tjejerna inser sitt eget värde, blir det lättare för dem att försvara sig, eftersom de inser att de faktiskt har något att försvara, och att de faktiskt kan försvara sig. "Framför allt får kvinnorna

lära sig att de är värda att försvara. Utgångspunkten är att varje kvinna har en inneboende styrka och kunskap.” (GT/Expressen 020810).

Genom att stärka unga tjejers självkänsla lär de sig även att ta plats, vilket även detta är ett argument för FSF. Detta är något som inte minst kan vara till nytta i klassrummet enligt en artikel av Karin Lindgren, där hon talar med Moa Elf Karlén och Johanna Palmström. De menar att unga tjejer lätt kommer i skymundan i klassrummet, eftersom killarna tar mer plats. Ofta används tjejer i syfte att lugna ner killarna och att hjälpa lärarna med saker. ”Skolan befäster de kvinnliga elevernas position också genom att använda dem som buffertar och hjälpredor.” (Skolvärlden 030130) De menar även att eftersom killarna tar mer plats, får de oftare komma till tals, vilket naturligtvis får negativa effekter för tjejerna. Genom FSF lär sig tjejerna att ta plats på en mängd olika områden, bland annat i klassrummet, vilket är nog så viktigt med tanke på hur mycket tid som tillbringas där och att det följaktligen är en stor del av ungdomars liv.

Dessa argument stämmer väl överens med radikalfeminismens värderingar. Eftersom unga tjejer befinner sig i patriarkala strukturer, där de är underordnade män, är det viktigt att stärka tjejernas självkänsla för att dessa strukturer ska kunna brytas. Eftersom patriarkatet, enligt Hartmann, inte har någon statisk grund, är det viktigt att se vart de förändringspotentialer finns som skulle hjälpa till att förbättra såväl unga tjejers, som övriga kvinnors position. Att använda FSF för att stärka unga tjejers självkänsla bygger bland annat på att låta tjejerna dela med sig av sina erfarenheter, dels för att lära av varandra, och dels för att komma till självinsikt genom att sätta ord på sina upplevelser. Att på detta sätt sätta kvinnan i centrum, är en central del av radikalfeminismen. Även detta är ett led i kampen mot patriarkatet, att lyfta fram kvinnor och deras erfarenheter. Eftersom samhället enligt radikalfeminismens patriarkatsteori är byggt på och är genomsyrat av manliga värden, blir det viktigt att synliggöra kvinnan, och då inte i förhållande till mannen, utan till andra kvinnor. Detta är något som i högsta grad sker i den mentala träningen inom FSF, som syftar till att stärka tjejernas självförtroende och inse sitt eget värde.

Även om liberalfeminismen skulle dela radikalfeminismens mening om att kvinnor är underordnade män, delar de inte synen på patriarkatet och följaktligen inte heller resonemanget kring detta. Givetvis har liberalfeminismen inget emot att tjejers självkänsla stärks, tvärtom, men kanske skulle den föredra andra vägar att gå. Exempelvis fokuserar liberalfeminismen mycket på vikten av att pojkar och flickor ska uppfostras på samma villkor, för att sörja för att undvika skillnad mellan könen redan från början.

5.3 Rättighetsargument

Den sista gruppen av argument är sådana som syftar till olika former av rättigheter. Tina Sael Koch menar i Sahlins artikel att FSF handlar om att ta till vara på kvinnors rättigheter. ”- Det är ingen kampsport (feministiskt självförsvar, min anm.). Det handlar om att ha makt över sina val, sin kropp och sin integritet.

Det är en mänsklig rättighet som förvägras kvinnor.” (GT/Expressen 020810) Bodil Wandt menar i en artikel av Warda Khaldi att ”- Det är viktigt att ingen ifrågasätter vår rätt att rädda våra egna liv.” (Expressen/GT 990701) Enligt dessa argument skulle det alltså kunna sägas vara en mänsklig rättighet att försvara sig mot ett angrepp, vilket gör FSF viktigt eftersom kvinnor då lär sig hur de ska gå tillväga vid olika former av angreppssituationer.

Rättigheter, såväl mänskliga som lagliga, är en av grundpelarna inom liberalfeminismen. Enligt denna skulle man kunna se det som så att det är en mänsklig rättighet för alla, såväl män som kvinnor, att få kunna känna sig trygga och säkra i det moderna samhälle som vi faktiskt lever i idag. Eftersom kvinnor ofta inte känner sig trygga, utan ständigt kalkylerar med risken att bli utsatta för våld kan FSF enligt liberalfeminismen ses som ett medel för att uppnå gällande mänsklig rättighet.

Andra argument som platsar in under rättighetsargument, är de som hävdar att feministiskt självförsvar för unga tjejer i högstadiet och gymnasieskolan är bra, eftersom det är nödvändigt för unga tjejer att kunna försvara sig och att självförsvar rättsligen legitimeras enligt lagen om nödvärn (se kap 2.2.3, s 11). Petra Östergren menar i artikeln av Khaldi att det är rätt att försvara sig vid ett angrepp:

”- Det är inte längre brottsligt att använda våld, inte om det handlar om nödvärn. Enligt lagen ska våldet stå i proportion till faran, det vill säga den upplevda faran.” (Expressen – GT 990701) I ett flertal artiklar framhålls det att kvinnor har rätt att försvara sig, och att feministiskt självförsvar är bra eftersom man då lär sig när det är lämpligt att försvara sig med fysiskt våld, och på vilket sätt man ska göra det.

Nödvärnsrätten är utformad på ett sådant sätt att det är tillåtet att försvara sig med våld om så är nödvändigt, utan att detta får rättsliga följder. Hur liberalfeminismen skulle resonera kring denna lagstiftning är svårt att säga. Förmodligen skulle den anse att nödvärnsrätten är väl formulerad, med tanke på att den är könsneutral, enligt nödvärnsrätten behandlas män och kvinnor lika. Om radikalfeminismen hade resonerat kring den, hade den förmodligen inte ansetts vara lika tillfredsställande, utan ansetts sakna utrymme för de skillnader som finns mellan när män utsätts för våld, och när kvinnor gör det.

6 Mot feministiskt självförsvar

Argumenten som förs mot feministiskt självförsvar för tjejer i högstadiet och gymnasieskolan kan delas in i tre olika områden: *allmänna argument*, *våldsrelaterade argument* samt *genusrelaterade argument*.

6.1 Allmänna argument

I gällande debatt går det att finna argument mot FSF som går ut på att peka på att feministiskt självförsvar bara är ett ”dumt påhitt”. Till exempel ogillade Jan Björklund Inger Starks förslag om FSF för tjejer i högstadiet och gymnasiet, i Gyllenbergs artikel, eftersom han ansåg att det inte var ett bra sätt att gå till botten med problemen.

– Det är inte elevernas ansvar att se till att de inte blir mobbade. Det är skolans uppgift att se till att de råder ordning, reda och arbetsro, säger Jan Björklund, som fnyser åt förslaget om feministiskt självförsvar. /.../ Det här är bara flum, flum, flum /.../ (DN 030404)

Björklund kommer alltså med ett antal allmänna argument mot feministiskt självförsvar, som går ut på att FSF inte är användbart för unga tjejer eftersom det borde finnas bättre sätt att verkligen komma åt de problem som finns.

6.2 Våldsrelaterade argument

Det finns några argument mot FSF som är relaterade till själva våldsutövandet. Bland annat finns det argument som säger att FSF är dåligt eftersom de tekniker som man använder sig av inte är att rekommendera.

Jag har tränat och instruerat självförsvar i över 20 år, och jag ställer mig minst sagt tveksam till att den typen av självförsvar (feministiskt självförsvar, min anm.) ska läras ut till tjejer i skolorna. Visst är det bra att man diskuterar olika beteenden och lär sig att säga ifrån, men de tekniker som lärs ut förefaller vara av sådan art att en domstol troligen skulle anse att det är fråga om misshandel från den försvarandes sida. (Expressen 011016)

Johnson, som skrivit ovanstående i en insändare, är jujutsuinstruktör och menar att det våld som FSF uppmanar till, som till exempel slag mot strupen och knäning mot skrevet är alldeles för brutala metoder, som möjligen kan användas vid

situationer som är extrema. Han påpekar även att våldet måste anpassas efter den situation man befinner sig i. Han hänvisar i samband med detta till bestämmelserna om nödvärn och att det är svårt att avgöra hur mycket våld som är lämpligt att använda vid försvar mot ett angrepp. Johnson avslutar med att försvarsträning måste ske under kontinuerliga former, så att rörelserna säkert sitter kvar i kroppen, och hänvisar därefter både killar och tjejer till någon av landets jujutsuklubbar. Att självförsvarsträning måste ske kontinuerligt, är enligt Östergren helt felaktigt, åtminstone vad gäller FSF. Hon menar att huvudsaken är att kvinnor gör motstånd, och att de har det grundläggande tankeperspektivet som behövs för att de ska anse att de är värda att försvara. (Östergren, 1998:13ff)

Andra våldsrelaterade argument hävdar att de förslag som lagts fram om FSF för alla tjejer i högstadiet och gymnasiet är ett illa genomtänkt förslag som skulle kunna orsaka mer skada än nytta vid eventuella angrepp mot dessa tjejer.

Somliga av dem som stödjer sådana här idéer verkar vara mer intresserade av att trappa upp våldet än att stoppa det. /.../ Om pungsparkar, slag mot strupen och stick mot ögonen blir en del av skolornas utbildning i självförsvar är det knappast förenligt mer läroplanens mål och riktlinjer. (Metro 000502)

Jonas Hållén som skrivit den debattartikel, vilken ovanstående citat är hämtat ifrån, menar även att det är stor skillnad på att träna FSF i en sluten lokal tillsammans med andra tjejer/kvinnor, och att möta våld i verkligheten i form av en "fysiskt starkare, adrenalinpumpad främling på en mörk gata."

Först och främst kan sägas att dessa våldsrelaterade argument helt och hållet verkar bortse från det faktum att FSF innehåller en hel rad olika moment. I och med detta kommer det inte heller fram att den fysiska delen endast rekommenderas som en absolut sista utväg, när alla andra alternativ inte fungerar. Östergren menar att det finns ett antal vanföreställningar om kvinnor och självförsvar. "Kvinnor har länge fått höra att de varken kan eller får försvara sig, och att det behövs mångårig budoträning för att kunna försvara sig fysiskt." (1998:28) Detta skulle kunna sättas i relation till ovanstående argument, som i mångt och mycket skulle kunna tyckas innehålla sådana vanföreställningar. Att det skulle kunna göra mer skada än nytta för en kvinna att försvara sig mot ett fysiskt angrepp från en man, är något som Östergren klart motsätter sig. Hon menar att en av vanföreställningarna kring kvinnors självförsvar är att förövaren blir mer aggressiv om kvinnan gör motstånd. Emellertid har det enligt undersökningar visat sig att det är precis tvärtom: ju kraftigare kvinnan gör motstånd, desto mindre aggressiv blir förövaren. Östergren menar att detta beror på att en man som överfaller en kvinna inte förväntar sig något motstånd, och att han heller inte vill ha något. (1998:30f)

Genom *hot* om våld eller ibland med fysiskt våld vill han (förövaren, min anm.) få kvinnan att under tystnad gå med på våldtäkten. Om hans 'offer' visar sig vara en vildsint tigrinna som överfaller honom med en skur av skrik, slag och sparkar kommer han med största sannolikhet att ge upp. Förutom att han blir överraskad och skadas fysiskt riskerar han att bli upptäckt, och det är det sista han vill. (ibid.)

Östergren framhåller också att kvinnor som gör motstånd, visserligen får fler blåmärken och småskramor än de som inte gör det, men att de kvinnor som inte

gör motstånd blir misshandlade och/eller våldtagna, vilket ju är en betydligt värre skada. (1998:31)

6.3 Genusrelaterade argument

Ett motargument till FSF som går att finna i gällande debatt är att det inte borde vara bara kvinnliga gymnasister som ska få självförsvarsundervisning. Eftersom män också blir utsatta för våld, borde även dessa få lära sig självförsvar. Hållén menar att det är problematiskt att det bara är kvinnor som får lära sig självförsvar, och hävdar att det borde vara minst lika viktigt att män får lära sig det. Han stödjer detta argument från en undersökning på Södersjukhuset i Stockholm från 1998, då det visade sig att 85 procent av de offer som blivit utsatta för misshandel var män. Han finner även stöd hos BRÅ, som menar att män är mer utsatta för misshandel och våld som leder till döden, än vad kvinnor är (Metro 000502).

Detta är ett argument som radikalfeminismen definitivt skulle motsätta sig. Mäns våld mot kvinnor skiljer sig från det våld som män blir utsatta för, oftast av andra män, såtillvida att det innehåller helt andra maktdimensioner. Mäns våld mot kvinnor ses som en del av patriarkatet, där kvinnor är underordnade män. Följaktligen behövs FSF som en sorts hjälp för kvinnor, som enligt patriarkatsteorin alltså slår ur underläge. När en man utsätts för våld av en annan man, ses det mer som att de står under samma villkor, även om det skulle kunna finnas en part som av någon anledning är överordnad den andra, är det fortfarande inte samma maktojämlikhet som det är mellan en man och en kvinna.

Liberalfeminismens syn på ovanstående argument skulle kunna se annorlunda ut än radikalfeminismens. Detta eftersom radikalfeminismen ser mäns våld mot kvinnor som ett problem på strukturell nivå, medan liberalfeminismen ser problemet på en individuell nivå. Enligt den sistnämndas resonemang är det ett fåtal män som angriper kvinnor, på basis av psykiska problem. Detta kan tyckas leda in i en återvändsgränd, för frågan är om FSF överhuvudtaget behövs enligt detta resonemang. Kanske hade det istället varit bättre att lära både killar och tjejer att försvara sig, och då givetvis haft annorlunda utgångslägen än inom FSF. Oavsett om resonemangen rör sig kring FSF, eller om det handlar om någon form av självförsvar för både tjejer och killar, skulle liberalfeminismen anse att det skulle vara ett fritt val att delta. Detta eftersom liberalfeminismen menar att det är viktigt att värna om individens fria vilja och självständighet. Självförsvarsträning bör alltså inte vara något som alla måste delta i, utan endast de individer som genom rationellt tänkande kommit fram till att det sker utifrån deras egen vilja.

Ett annat argument mot FSF är att det utgår ifrån att tjejer har ett dåligt självförtroende, vilket bland annat Sören Wallsten, som skrivit en artikel om FSF i nättidningen Sourze, tycker är snedvridet. Dels eftersom alla tjejer inte har dåligt självförtroende, och dels därför att det utesluter att även killar kan ha det. Därigenom, menar han, är FSF ett dåligt sätt att lösa problemet på.

Orsaken till att pojkarna stängs ute från självförsvaret beror nog på att de helt enkelt inte vill ha med män att göra. Enligt boken "feministiskt självförsvar" är det viktigt att tjejerna får ha "killfria" miljöer. /.../ Jag har aldrig förstått varför, men det är något slags fixering vid sitt kön. (www.sourze.se)

Wallsten menar även att FSF i skolan är problematiskt eftersom det skulle kunna leda till att motsättningen mellan tjejer och killar ökar. Även Hållén tror att FSF underblåser misstänksamhet och fientlighet mellan könen. Genom att plocka ut tjejerna som en grupp, som ska lära sig att försvara sig mot en annan grupp (killar/män), leder det till att killarna pekats ut på ett ytterst negativt sätt.

Wallsten tror även att om FSF blir ett inslag i skolan för tjejer, kommer våldet i samhället att öka, tjejer kommer också att börja slåss, vilket kommer att leda till att killar och män kommer att bry sig mindre om dem, vilket i sin tur skulle kunna leda till ökade trakasserier och våld mot tjejer. Med tanke på att FSF inte går ut på att lära tjejer att slåss, utan på att försvara sig mot olika former av våld med de medel som behövs, verbala eller fysiska, är detta ett ohållbart argument.

7 Slutsats

Mitt ena syfte med uppsatsen var att söka en djupare förståelse i debatten kring feministiskt självförsvar. Till att börja med kan sägas att för- och motargumenten i debatten kring feministiskt självförsvar skiljer sig ganska mycket åt, såtillvida att de diskuterar argument på helt olika områden. Medan för-argumenten kan tyckas vara mer gediget underbyggda, går mot-argumenten ofta in på detaljer och talar sällan om FSF sett som en helhet. Om man ser på vilka arenor som debatten förs är det i grova drag på den politiska arenan, på "självförsvarsarenan" samt på den privata arenan. Aktörerna på den politiska arenan är således politiker och på "självförsvarsarenan" är det instruktörer från FSF som för fram för-argumenten och instruktörer från andra former av självförsvar som lägger fram motargumenten. På den privata arenan florerar på för-sidan olika kvinnor som på något sätt är feministiskt aktiva. På motsidan finns män som inte har någon form av anknytning till FSF, men som ändå har åsikter kring det. En annan intressant detalj är att det är endast kvinnor som står för för-argumenten i den analyserade debatten, medan det är endast män som står för mot-argumenten.

Vad detta skulle kunna bero på är svårt att säga. Enligt ett radikalfeministiskt resonemang skulle det kunna vara så att kvinnor och män har så pass skilda erfarenheter av den riskkalkylering som Andersson talar om. En man socialiseras redan från unga år in i att kunna försvara sig, med såväl våld som ord. En kvinna har däremot lärt sig att vara tyst och snäll och att man inte får slåss. En man har aldrig upplevt de känslor som en kvinna känner när hon slår upp tidningen, eller sätter på TV-nyheterna och dag efter dag läser och hör om kvinna efter kvinna som blir våldtagen och misshandlad. En man tänker inte på detta när han går utanför porten efter mörkrets inbrott. Det gör en kvinna. För det är bara en kvinna som kan veta hur det känns att ständigt behöva kalkylera med risken att bli våldtagen. En man behöver aldrig tänka på vilka kläder som är lämpliga att ha på sig, eller på att inte bete sig för flörtigt eller vad som kan hända om han dricker. Enligt ett radikalfeministiskt perspektiv blir det en naturlig följd att kvinnor gör vad de kan för att känna sig trygga, för att slippa att ständigt kalkylera med olika riskmoment och att FSF därmed blir ett viktigt redskap.

Mitt andra syfte med uppsatsen var att visa på att feminism inte bör ses som en homogen utan en mycket komplex och mångfacetteras teoribildning. Detta genom att applicera olika feministiska teoribildningar, liberalfeminism och radikalfeminism, på en aktuell debatt. En slutgiltig "bedömning" av FSF utifrån dessa teoribildningar skulle bli att radikalfeminismen helt och hållet "köper" de för-argument som finns i gällande debatt och är mycket kritisk vad gäller mot-argumenten. Liberalfeminismen däremot, förhåller sig mer tveksam till för-argumenten, men håller ändå inte helt med mot-argumenten. Därmed blir det tydligt att all feminism inte ser likadan ut. Ofta får feminismen, vad jag menar,

oförtjänt dålig kritik därför att det - som med som mycket annat - ofta är de extrema åsikterna som framhävs, inte minst i medier. Ett färskt exempel på detta nämndes redan i inledningen: dokumentären "Könskriget" som sändes på SVT i våras. Där sade den dåvarande ordföranden för ROKS att "alla män är djur", ett påstående som fick stora delar av Sveriges befolkning att reagera. Därefter följde debattartikel efter debattartikel där feminismen slaktades och hängdes ut som ett utmärkt exempel på en pseudovetenskap som spårat ur. Jag menar att det, såhär i efterhand när debattens vågor lagt sig någorlunda till ro, är ett utmärkt exempel på hur lätt det är att slå omkull något som tagit så lång tid att bygga upp. Hela feminismen fick sota för en enda persons uttalande, något som man lätt kan tycka är absurt. Alla feministiska teoribildningar ser inte likadana ut, och följaktligen tycker inte alla feminister likadant heller. Alla har däremot en sak gemensamt: de vill att kvinnor ska kunna leva sina liv på samma villkor som män, med samma möjligheter och behandlas enligt samma värderingar. Det som sedan skiljer de olika feminismerna åt, är vilken väg de vill vandra för att nå målet.

Referenser

Andersson, Birgitta, 2005. "Mäns våld blir kvinnors ansvar – riskkalkylering i det offentliga rummet", i Friberg, Tora – Listerborn, Carina – Andersson, Birgitta – Scholten, Christina (red.), *Speglingar av rum. Om könskodade platser och sammanhang*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Bergstöm, Göran – Boréus, Kristina, 2000. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Björnsson, Gunnar – Kihlbom, Ulrik – Tersman, Folke – Ullholm, Anders, 1994. *Argumentationsanalys*. Stockholm: Natur och kultur.

Brottsförebyggande Rådet, "Misshandel mot kvinnor"
http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=7&module_instance=2050715

Bryson, Valerie, 2003. *Feminist Political Theory. An Introduction*. Andra upplagan. New York: Palgrave Macmillan.

Christenson, Gerda, Nilsson, Christina & Wikman, Amin. *Feministiskt självförsvar*. Skarpnäck: Kvinnofronten.
Gemzöe, Lena, 2002. *Feminismer*. Stockholm: Bilda Förlag.

Elf Karlén, Moa - Palmström, Johanna, 2005. *Slå tillbaka. Om vardagsrädsla och systerskap*. Stockholm: Tiden.

Eliasson, Mona, 1997. *Mäns våld mot kvinnor. En kunskapsöversikt om kvinnomisshandel och våldtäkt, dominans och kontroll*. Stockholm: Natur och kultur.

Falkheimer, Jesper, 2001. *Medier och kommunikation – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Gyllenberg, Eva-Karin, 2003. "Självförsvar på schemat skapar strid", *Dagens Nyheter* 030404.

Hållén, Jonas 2000, "Farligt lära elever att sparka och slå", *Metro* 000502.
(http://metro.se/site/metro/discuss/?entry_type=kolumn&archive_author_id=8&entry_id=10994_050630)

- Jaggar, Alison M., 1983. *Feminist Politics & Human Nature*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Johanson, Ola, 2001, insändare. "Sista ordet" redaktör Däcker, Marie Louise, *Expressen*, 011016.
- Kelly, Liz, 1988. "It's everywhere'. Sexual Violence as a Continuum", i Jackson, Stevi (red.)- Scott, Sue (1996), *Feminism and sexuality: a reader*. Great Britain: Edinburgh University Press.
- Khaldi, Warda, 1999. "Klart kvinnor måste få försvara sig". *Feministerna slår tillbaka mot JK, Expressen/GT* 990701.
- Lindgren, Karin, 2003. *Kvinnor stöder flickor i skolan, Skolvärlden* 030130.
- Odenljung, Robert, 2001. "Ett slag för kvinnofrid", *GT/Expressen* 011223.
- Persson, Ann, 2003. "Tjejerna blir mentalt starkare", *Dagens Nyheter* 030404.
- Randall, Vicky, 2002. "Feminisms", i Marsh, David - Stoker, Gerry, *Theory and Methods in Political Science*. Andra upplagan. New York: Palgrave Macmillan.
- Sahlin, Marianne, 2002. "Hit men inte längre", *GT/Expressen* 020810.
- Slag i luften. En utredning om myndigheter, mansvåld och makt. SOU 2004:121*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Stark, Inger, 2003. *Feministiskt självförsvar behövs*.
<http://www.sourze.se/default.asp?itemId=10345253> 031217
- Sveriges Lagar, 2002. Stockholm: Fakta Info Direkt Sweden AB.
- Walby, Sylvia, 1990. *Theorizing Patriarchy*. Oxford & Cambridge: Blackwell.
- Wallsten, Sören, 2004. *Feministiskt självförsvar..*
<http://www.sourze.se/default.asp?itemId=10364093> 040316.
- Zalewski, Marysia, 2000. Feminism after postmodernism. *Theorising through practice*. London & New York: Routledge.
- Åquist, Ann-Cathrine, 1994. "Svaga' och 'starka' strukturer. Om patriarkatteorins teoretiska konstruktion", i Jonasdottir, Anna G. – Björk, Gunnela (red.), *Teorier om patriarkatet. Betydelser, Begränsningar och utvecklingslinjer*. Örebro: Kvinnovetenskapligt forums skriftserie nr 2. Högskolan i Örebro.

Östergren, Petra, 1998. *Slå tillbaka. Handbok i självförsvar för kvinnor*. Andra utgåvan. Stockholm: Natur och kultur.

Övferberg, Ulf, 2001. "Liberal feminism i historisk och ideologisk belysning", i Leijonborg, Lars (red.), *Liberal feminism*. Stockholm: Ekerlids förlag.